

Prædiken til juledag 2011,
Vor Frue kirke.
Tekst: Johs. 1,1-14.
Salmer: 100, 434, 108, 99 / 114, 125+109, 118, 107.

Af domprovst Anders Gadegaard

I begyndelsen var Ordet – noget så flygtigt, så tvetydigt, skulle det virkelig være altings udgangspunkt? Og ikke nok med det: *Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud!* Ordet som Gud selv – hvordan er det muligt, når det vel forholder sig sådan, at ord skal udtales af nogen, før end de er til, og det sker vel altid som reaktion på noget andet, hvordan skulle Ordet så kunne være Det Første og altings udgangspunkt?

Det stiller selve spørgsmålet om, hvad virkelighed er. De fleste har det med helst kun at kalde det for virkeligt, som vi kan ta' og føle på, det synlige og materielle. Vi vil godt anerkende, "at der er mere mellem himmel og jord", som man siger, men for alvor regne med det i det daglige, som mere vigtigt end alt det materielle, synligt eksisterende – det kniber det med. Og dog er det indlysende, at det er den skjulte, usynlige virkelighed, som betyder mest for os. Følelsernes verden, og ja, netop ordenes verden.

Mange har ment, at ord opstår, når mennesket giver navn til et eller andet i den synlige verden, det ønsker at beskrive nærmere. Man får øje på et fænomen, og så benævner man det. Men så enkelt er det

langtfra. For ordenes verden er umådelig mere omfattende end den synlige. Det er snarere sådan, at ordet går forud, at når et ord udtales, skabes noget nyt i verden, et fænomen formes efter ordets indhold. Ordet skaber, hvad det nævner.

Ord kan bringe os den største lykke – og de kan drive os til selvmordets rand. Siger hun ja, eller siger hun nej til ham – alt afhænger af det ord – og han er ikke den samme efter svaret. Ord kan forløse, og de kan forråde – tilmed det samme ord, alt efter hvem der bruger det, og hvordan det bruges. Ord kan få os til at skamme os, fare op, rødme, blive fornærmede. Så magtfuld er ordets usynlige verden. Kom så ikke og sig, at den ikke er virkelig. Ord, der er udtalt, er sandelig virkelige. Uden Martin Luthers 90 teser på døren i Wittenberg i 1517 ingen reformation og ingen protestantisk kirke i Danmark. Uden Lech Walensas taler til værftsarbejderne i Gdansk intet fald for kommunismen i Østeuropa. – Men uden Hitlers taler i 30'ernes Tyskland ingen nazistisk magtovertagelse! Ord kan føre og forføre. – Det har den kendte tjekkiske forfatter og politiker Vaclav Havel, som blev stedt til hvile fra domkirken i Prag i forgårs, skrevet et stærkt essay om, kaldet "Et Ord om Ordet" fra året 1989, hvor muren faldt. Han har selv erfaret ordenes enorme kraft på sin krop, at de kan veje mere end et helt tog ladet med dynamit, som han skriver. De kan bringe regimer til fald – og de kan bringe ordenes ophavsmænd i fængsel eller på skafottet.

Så burde det da heller ikke være så overraskende, at selve verdens skabelse er sket ved et Ord, når nu vores verden hele tiden fornyes gennem Ordet og ordene. ”I begyndelsen var Ordet. Gud talte, og se, verden blev til. Ud af intet opstod liv, ud af mørket lys. Ordet gjorde forskellen, og Ordet var Gud. Siger altså Johannes. *Alt* er blevet til ved det Ord. – Jamen, så er også Guds tale, Guds ord, *i* alt det skabte. Alt, hvad der er til, har Guds skaberord i sig. Men så må det skabte også kunne tjene som henvisninger på Guds visdom, Guds mening – om man bare er i stand til at fravriste det skabte denne iboende betydning. Det sidste bliver så vores opgave: At bedømme, om ordene er *troværdige*, at skelne det sande fra dets skin. Det kan ikke klares med en rent fortolkningsmæssig indsats, det handler om at vurdere, om ordene har substans og er ment, som de er sagt. Det kalder Havel vores moralske opgave, og kriteriet for dette ser han i sammenhængen mellem Ordet, som er i begyndelsen, Guds skjulte hensigt med alting, og så dets tilsynekomst i én bestemt person: Jesus Kristus.

Dét er hele hemmeligheden i kristendommens budskab: At dét Guds Ord, der skjult kan spores overalt i skaberværket, viser hen til mennesket Jesus Kristus. Her, i Ham, i hans ord og liv, ser vi Ordets sande væsen, kriteriet for, hvad der gør ord troværdige – på ham skal alt måles, der siges og gøres i blandt os. Fordi han ikke blot var Guds Ords tilsynekomst i verden, men tillige det sande lys, som oplyser verden og gør os indsigtfulde.

Indtil Jesu fødsel var livet alene menneskenes lys. Som Johannes fortsætter sit evangelium: I Ordet var liv, og livet var menneskers lys. Men det betyder netop, at også før Jesu fødsel – og også for mennesker, der aldrig har så meget som hørt om Jesus, er sandheden skjult tilstede, som lys i livet, som Guds Ord i skaberværket. *Derfor har alle overalt mulighed for at erfare Guds nærvær.* Men fordi vi alle tror mere på det synlige, materielle, endimensionale, fordi vi alle bøjer knæ for det i verden synligt magtfulde – sagt på en anden måde: Fordi synden, ondskaben, grådigheden, egoismen råder, besluttede Gud at lade Ordet træde frem med en ny skabelse, hvor lyset ikke ville være tildækket af menneskers og verdens synd. Ordet blev kød og blod i et sandt menneske, et menneske, som levede menneskelivet, som det er bestemt til. Derved blev Guds sandhed åbenbaret, så enhver, der kan ”se” det, det vil sige tror det, sættes fri. Når vi ser og tror, at Guds sandhed, kærlighedens lysende kraft, findes midt iblandt os som den stærkeste magt midt i værgeløsheden overfor denne verdens kulde og mørke. Her har vi kriteriet til at afgøre, om ord er troværdige, om de er udtalt for at opbygge eller nedbryde, føre eller forføre. – Men tag ikke fejl – endog dette Sandhedens Ord kan misbruges, under dække af at være Sandhedens selv, kan de forvrænges til det rene dæmoni. Hvad skete der senere hen med Kristi ord? Lad mig igen citere Vaclav Havel: *”Var de begyndelsen til frelsens historie og en af de mægtigste kulturskabende impulser i verdenshistorien, eller var det den åndelige urkim til korstog, inkquisitioner, udryddelsen af de*

oprindelige amerikanske kulturer og i sidste instans den hvide races modsætningsfyldte ekspansion, som har bevirket så mange tragedier, inklusive den, at den største del af den menneskelige verden er sunket ned i den triste kategori, hvor den efter sigende blot er den tredje.”

Således kan sandheden misbruges og er blevet det op igennem historien igen og igen. Johannes vidste det også: *”Han kom til sit eget, og hans egne tog ikke imod ham”*. Men misbruget ændrer intet på befrielsen i Ordets tilsynkomst for alle, der tager imod: *”alle dem, der tog imod ham, gav han ret til at blive Guds børn, født af Gud.”*

– Derfor blev Guds Ord synligt i armoden, i et værgeløst spædbarn født ind i en fattig familie, udenfor ægteskab – for dermed at udtrykke, at det mindste menneskebarn, den tilsyneladende ringeste af alle skabninger, er uendelig stor for Gud, værdig til Hans kærlighed. Ikke alverdens magt og rigdom kan måle sig med et enkelt lille menneskebarns betydning for Gud! Derfor knælede de tre fornemme vismænd for det lille barn født i armod i den kolde stald i den uanselige landsby Betlehem. – Samtidig med, at en fjerde konge, Herodes, sad inde i Jerusalem og talte sleske utroværdige ord om, at han gerne ville have information om den nyfødte, så også han kunne komme og tilbede det – men i virkeligheden ønskede han at udrydde sandheden med vold og magt, sådan som det på grusomste vis udfoldede sig, da han lod alle drengbørn i Betlehem under to år nedslagte – ja, ord kan sandelig både befri og bedrage, og selve Sandhedens tilsynkomst iblandt os kan sandelig føre både til

befrielse og nye djævelske bedrag tilmed i selvsamme sandheds navn, som påvist af Havel!

Sandhedens tilsynkomst i det lille barn i stalden julenat vil fastholde os på, hvor det er, vi skal lede efter grundlaget for, hvad der er sandt, og som ikke kan udledes af ordene og livet og lyset, som det er givet os med vort eget liv: At det mørke, det bedrag, det forrædderi, som omgiver os, og som også fra tid til anden griber os selv og får os til at svinge, det er ikke permanent! Ondskaben, selviskheden, ødelæggelsen og døden gør ikke en ende på alting. Herodes’ verden af vold, løgn og mord udsletter ikke det liv, det mishandler. For da Guds Ord blev kød og blod, da Gud selv levede iblandt os som én af os, gennemlevede han alt dette uden at gå til grunde. Det betyder, at med Jesu liv har Guds Ord sagt os, at ikke forgængeligheden, ikke døden, ikke engang ondskaben i os selv skiller os endeligt fra Guds kærlighed. Den består – og vi består i den! Gud har med Jesu fødsel, liv, død og opstandelse skabt nyt liv for os. Guds første tale o alt det skabte, i stjernerne, i solen, i havet, i jorden, i dyrene, i os selv har han forbundet med sin anden tale i Jesu ord og gerninger. – Dét er kristendommens hemmelighed! At Ordet, som var i begyndelsen, og som alt er blevet til ved, skaber igen og på ny i Jesu liv, død og opstandelse, hvorved døden, alt ondt og mørkt besejres. Derved skabte han mulighed for nyt liv, for håb for hele skaberværket.

Det er så vores opgave at tage denne sammenhæng op mellem det

skabte og det forløste i Kristus. Denne sammenhæng er vort håb for hele verden, og den skal vi give skikkelse her og nu. Foreløbige skikkelser, javist. Men når forbindelsen er sat på forhånd af Gud mellem alt det givne, dig og mig inklusive, og vor befrielse fra død og ødelæggelse i Kristus, så er der da al mulig grund til også at leve på den forbindelse.

At tro på opfyldelsen i Kristus, at tro på Guds Ords virkelighed i verden dét må da føre til ny livslyst, en himmelsk fryd over at heller ikke jeg er for ringe til at være inddraget i forbindelsen med Kristus. Og det må føre til, at vi forsøger at leve efter det, søge at sætte synlige tegn på denne forbindelse mellem alt levende og Gud. Vi må leve i den tro og med det håb, at når Gud vil hele sit skaberværks forløsning, er det også muligt for os at tjene det formål. Om det lykkes, kan vi aldrig vide. Men vi kan dog vælge ”at tage imod”, lade os præge af mødet med Guds Ord i fortællingerne om Jesu liv, at vi søger at anvende det som målestok for, hvad der er troværdigt, hvad der har substans, og hvad der er skin og bedrag. ”Ethvert ord rummer også den person i sig, som udtaler det” (Havel). Sådan møder vi hinanden, hver gang vi taler til hinanden. Og sådan møder Gud os, når Hans Ord lyder. Lad os da åbne vore hjerter og sind for Guds kærlighedserklæring til os med fødslen af det lille Jesusbarn i stalden i Betlehem – og herefter lade ham, hans liv, ord og gerninger, være vores lys, som leder os på vej, som oplyser os, gør os vise til at handle til gavn for hinanden, og som befrier os, sætter os fri til at

være os selv i troen på at han virker i os og gennem os, så de ord, vi taler til hinanden, bliver tiltalende og troværdige.

Paulus skriver til Titus om denne sammenhæng mellem frelsen i Kristus og vore gerninger:

”Men da Guds, vor frelsers, godhed og kærlighed til mennesker blev åbenbaret, frelste han os, ikke fordi vi havde gjort retfærdige gerninger, men fordi han er barmhjertig; det gjorde han ved det bad, der genføder og fornyer ved Helligånden, som han i rigt mål udgød over os ved Jesus Kristus, vor frelser, for at vi, gjort retfærdige ved hans nåde, i håbet skulle blive arvinger til evigt liv – troværdigt er det ord! Og det vil jeg, at du skal indprente, så de, der er kommet til tro på Gud, lægger vægt på at handle godt og rigtigt; det er godt og gavnligt for mennesker. ”

Titusbrevet 3, 4-8

Amen